

Mehmet Necati Memişoğlu (1886-1959)

Rize'nin amlıhemşin ilçesine bağlı şenyuva köyünde doğdu. Doğum yılı kaynaklarda farklılık göstermekle birlikte genel olarak 1886 (R. 1302) yılı kabul edilmektedir. Hervenik ailesine mensuptur. Babası tüccar Memişzde Reşit Efendi, annesi Safiye Hanım'dır. İlk tahsilini Rize'de tamamladı. Erzurum'da Yetimhoca Medresesinde okudu. Medrese eğitimine İstanbul'da devam etti. Bir yandan Darülmuallimin'de lise eğitimi aldı. Yksekğrenimini Darülfünun Hukuk Mektebinde 10 Nisan 1909'da tamamladı. Giresun'a savcı olarak atandı ise de göreve gitmedi. İstanbul'da öğretmenlik ve avukatlık yaptı. Bununla beraber meşrutiyet yanlısı olarak İttihat ve Terakki Fırkası bünyesinde siyasetle uğraştı. I. Dünya Savaşı'nda gönüllü askere yazıldı. 28. Fırka'nın 83. Alayı'nda din adamı göreviyle Kafkas Cephesi'nde bulundu. Cephede Ruslara karşı uğranılan mağlubiyetin ardından İstanbul'a döndü. Girdiği sınavda başarılı olarak tabur imamı oldu ve bu sıfatla Makedonya Cephesi'nde bulunan 177. Alay'ın Birinci Taburuna gönderildi. Cephede bizzat askerlerle beraber savaşması nedeniyle birçok madalya aldı. Daha sonra Kafkas İslam Ordusu'na mft ve nasih (nasihat eden) olarak atandı. Rusların işgal ettiği Osmanlı topraklarından 1917 yılında çekilmeye başladığı dönemde Batum'a giren birlikte mft ve nasih olarak görev yaptı.

Mondros Ateşkes Antlaşması imzaladığında Batum'daydı. Burada Sad-yı Millet adında bir gazete çıkardı. Erzurum Kongresinde, Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti'nin Rize delegesi olarak yer aldı. Kongrede, manda yönetimi aleyhine konuşmalar yaptı. Bunun yanı sıra, *"Herhangi bir yer ki muhcerete başlamış, orada mukaddert ufl etmiştir (gelecek ölmüştür). Muhacerete kat'iyyen meydan vermemek daha muvafık olur."* sözleriyle Doğu'da başlayan gn muhakkak engellenmesi gerektiğini ifade etti. Kongrede, *Nizaname ve Btce encümenlerine* üye olarak seçildi. Kongre adına yayımlanacak bildiriye hazırlayacak olan Beyanname Komisyonuna Mustafa Kemal Paşa, Rauf, İbrahim Süreyya ve mer Fevzi Beyler ile kendisi de seçildi.

Kongre sonrasında Rize'ye dönerek Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin teşkilatlanmasında görev aldı. Hemşin nahiyesinde cemiyetin bir şubesini kurdu. Ardeşen'de de şube açılması için çalışmalar yürüttü. Büyük Millet Meclisi için yapılan I. Dönem seçimlerinde Lazistan'dan (Rize) aday gösterildi. Yapılan seçimde 84 oyla milletvekili seçildi. 24 Nisan 1920'de Meclis'e katıldı. Milletvekili sicil numarası 305'tir. Dönem içerisinde adliye, iktisat, irşad, maarif ve milli müdafaa komisyonlarında görev aldı. Genel Kurulda 11'i gizli oturumda olmak üzere 41 konuşma yaptı. *"Taraklı (günümüzde Sakarya'nın ilçesi) nahiyesinin kazaya dönüştürülmesine dair"*, *"Sano ve Guvano karyelerinin (günümüzde Rize ilinin amlıhemşin ilçesine bağlı Topluca ve ayırdz köyleri) aşar borçlarının ertelenmesine dair"*, *"bazı fedakrların ödüllendirilmesi dair"* ve *"Trabzon Mebusu merhum Ali şükrü Beyin eşiyle çocuklarına nakd yardım yapılmasına ve çocuklarının yatılı bir okulda ücretsiz tahsil ettirilmelerine dair"* olmak üzere Kurul'a dört teklif sundu. Bunun yanı sıra Lazistan Mebusu Abidin Bey'le *"İtilf Devletleri tarafından yapılan mezalim hakkında beyannameler neşredilerek kamuoyunun aydınlatılmasına dair"* nergede bulundu. nergeyle İtilaf Devletleri tarafından Osmanlılar aleyhine yapılan faaliyetlerin araştırılarak bir yayın hazırlanması, mütareke döneminde görevli bakanların faaliyetleri, Meclisçe işgallerin amaçları ile barış konferansından beklentilerin halka anlatılması hususlarında çalışma yapılması istendi. Mehmet Necati'nin bir diğer nergesi Ali şükrü Bey'in ortadan kaybolması üzerine bilgi istemesiyle ilgilidir. Meclise sunduğu *"Ali şükrü Bey meselesinden Hkmetin Meclise malmat vermesine dair"*, önerge ile hkmetten açıklama yapılmasını istedi. Bu iki önerge dışında *"kendi ailesinin harcırahının Hemşin'den Trabzon'a kadar muteber olmasına dair"* ve *"şer'iye Vekleti btcesine dair"* olmak üzere iki önergede daha bulundu. Vekilliğinin ilk günlerinde Bolu ve Düzce Ayaklanmaları sırasında Mustafa Kemal Paşa tarafından özel görevle bölgeye gönderildi. Gönüllü olarak İkin-

İNÖNÜ ile Dumlupınar Meydan muharebelerinde yer aldı. Vekilli döneminde cephedeki faaliyetleri nedeniyle kırmızı-yeşil şeritli istiklal madalyası ile ödüllendirildi.

Mehmet Necati'nin adı, Mecliste oluşan gruplaşmalarda hem I. hem de II. grup listelerinde görülmekle beraber bazı kaynaklarda "I. Grupta bulunan ve bağımsız hareket eden vekillerden" biri olduğu ifade edilmektedir. Neticede İkinci Dönem seçimlerinde aday gösterilmedi. Vekilliği sonrasında Eskişehir'e yerleşti. Avukatlık yanında lokanta ve kahve işletmeciliği yaptı. Bozüyük'ten Eskişehir'e odun ticaretinde bulundu. Mustafa Kemal Paşa'ya, 1926 yılında İzmir'de yapılmak istenen suikast kapsamında tutuklandı. Yargılama sonrası 5 yıl süreyle Sinop'a sürgün edildi. Burada tütün tarımıyla uğraştı. Mesleğini icra edebilmek için Adliye Encümenine yaptığı başvurunun kabul edilmesinin ardından yeniden avukatlığa başladı. Beş yıllık sürgün süresinin bitiminden sonra da Sinop'ta ikamete devam etti. Demokrat Parti Sinop Şubesinin kurucu üyeleri arasında yer aldı. 1953 yılında Ankara'ya taşındı ve 6 Mart 1959'da aynı vilayette vefat etti.

Hal tercümesinde Arabi ilimlere iyi derecede hâkim olduğu, hadis ve tefsir ilimlerinde uzman olduğu yazılıdır. Arapça ve Farsça bilmekteydi. Basılmamış on bin kadar hadis tercümesi vardır. İlmî rütbesi, *İzmir Paye-i Mücerredi* ve *İstanbul Rüusu*'dur. Bir kız çocuğu sahibidir.

Sinan BAŞARAN

KAYNAKÇA

TBMM Arşivi, Zat ve Sicil Dosyası (Sicil No: 305).

Oflu, Güngör, "Aydınlık Çamlıhemşin'in Siyasi Yüzleri", **Bir Sevdadır Çamlıhemşin**, S 3, 2014, s. 45.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.01/516.2072.5.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi, ATAZB, 4/1.1335-1.31.

Demirel, Ahmet, **Birinci Meclis'te Muhalefet İkinci Grup**, İletişim Yayınları, İstanbul 1995, s. 131-133.

Kırzioğlu, M. Fahrettin, **Bütünüyle Erzurum Kongresi**, C 3, Kültür Ofset, Ankara 1993, s. 216-217.

Ortak, Şaban, "Mehmet Necati (Memişoğlu) Efendi'nin Millî Mücadele Dönemi Faaliyetleri", (Ed. Hikmet Öksüz, Mehmet Okur vd.), **100. Yılında Mondros Mütarekesi ve Karadeniz'de Milli Mücadele Uluslararası Sempozyumu**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2019, s. 713-733.

Çoker, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, C 3, TBMM Yayınları, Ankara 1995, s. 715-716.

Başaran, Sinan, **Cumhuriyet Döneminde Rize'de Siyasal Hayat (1923-1950)**, REVAK Yayınları, İstanbul 2020, s. 206.

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, [https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=1&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=NECAT%20%20EFEND%20%20\(MEHMET%20NECAT%20%20MEM%20%20O%20LU\)&v_sb=&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=38&v_kullanici_id=21249836&v_gelecek_sayfa=1](https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.tutanak_sonuc?v_meclis=1&v_donem=1&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=&v_altbaslik=&v_mv=NECAT%20%20EFEND%20%20(MEHMET%20NECAT%20%20MEM%20%20O%20LU)&v_sb=&v_ozet=&v_bastarih=&v_bittarih=&v_kayit_sayisi=38&v_kullanici_id=21249836&v_gelecek_sayfa=1) (Erişim tarihi: 8 Haziran 2024).

TBMM Zabıt Ceridesi, Üçüncü Baskı, C 1, TBMM Matbaası, Ankara 1959, s. 221, 267-268

TBMM Zabıt Ceridesi, İkinci Baskı, C 9, TBMM Matbaası, Ankara 1954, s. 306

TBMM Zabıt Ceridesi, , C 17, TBMM Matbaası, Ankara 1958, s. 11-12, 109.

TBMM Zabıt Ceridesi, C 18, TBMM Matbaası, Ankara 1959, s. 53.

TBMM Zabıt Ceridesi, , C 26, TBMM Matbaası, Ankara 1960, s. 234, 440.

TBMM Zabıt Ceridesi, , C 28, TBMM Matbaası, Ankara 1961, s. 243-244, 390-391, 435-436.

TBMM Zabıt Ceridesi, , C 29, TBMM Matbaası, Ankara 1961, s. 226-229, 234.

11/12/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-necati-memisoglu-1886-1959/?pdf=7524> adresinden erişilmiştir